Nr. 4 (467)
2026 m. balandis

Kaina
2 Eur

Akiratis

LIETUVOS KURČIŲJŲ DRAUGIJOS MĖNRAŠTIS

Ar dirbtinis intelektas gali būti draugas ar psichologas?

Viena diena – du suvažiavimai: LKD įstatai lauks kito karto

D. J. BIRLEY:
galimybių architektė, kurianti susitikimo vietas tarp pasaulių

ŠIAME NUMERYJE

2–3 **Trumpai apie mus**

PSICHOLOGAS PATARIA

4 **Ar dirbtinis intelektas galibūti draugas ar psichologas?**

LKD

4–5 **Viena diena – du suvažiavimai: LKD įstatai lauks kito karto**

6–7 **Delegatų interesų laukas: nuo švietimo klausimų iki pasirengimo ekstremalioms situacijoms**

PAŽINTIS

8–9 D. **D. J. Birley: galimybių architektė, kurianti susitikimo vietas tarp pasaulių**

SMURTUI – NE!

10 **M. Kollo paskaita „Mano kūnas, mano sprendimai“**

11 **Smurtas prieš kurčiąsias moteris: teisės yra, bet ar jos pasiekiamos?**

PASAULIO KURTIEJI

12–13 **„Kava – tik pretekstas“: kurčiųjų kavinė, kur girdintieji užsisako gestų kalba**

KURČIŲJŲ MENAS

13–14 **Kai tyla prabyla šokiu: J. Čiplytės kūrybos kelias**

14–16 **Kūrybinė ugnis, jungianti kartas: Romos ir Rugilės istorija**

Viršelyje –
Monos Paulos Kumžaitės nuotr.

Trumpai APIE MUS

Lietuvos kurčiųjų draugijos prezidentė **Vaida Lukošiūtė** pateikė savo kandidatūrą į Europos kurčiųjų sajungos (angliškai EUD) viceprezidentes. EUD vadovų rinkimai vyks gegužės 16 dieną Kipre. Linkime sėkmės rinkimuose!

* * *

LUX Europos publikos apdovanojimas įteiktas Evos Liberstad filmui **„Kurčioji“**. Kam atiteks apdovanojimas, lėmė 50 proc. žiūrovų ir 50 proc. Europos Parlamento narių balsų. Apdovanojimas kasmet skiriamas už europietiškų vertybių puoselėjimą. Režisierė Eva tikisi, kad filmas prisidės prie žmonių įvairovės visuomenėje priėmimo. Pagrindinį vaidmenį filme atliko Evos sesuo – kurčioji, su kuria ją sieja stiprus ryšys. Pagrindinė filmo mintis, kad kiekvienas žmogus turi sutikti savo draugiją.

* * *

Ar žinai, kaip elgtis ekstremaliose situacijose, pavyzdžiui, prasidėjus karui?
Tam rengiami mokymai „Kokiai X dienai turime būti pasirengę?“ Kokiuose aštuoniuose miestuose ir kada vyks mokymai, sužinok pasinaudojęs QR kodu. 👉

Mokymus ves karo analitikas **Aurimas Navys**. Bus užtikrintas vertimas į LGK. Projektą „Informacija be kliūčių“ įgyvendina Lietuvos kurčiųjų draugija bendradarbiaudama su Vokietijos federaline užsienio reikalų ministerija.

* * *

Dar vienai kadencijai vienbalsiai Lietuvos kurčiųjų sporto komiteto prezidentu perrinktas **Edvinas Kriūnas**.
Viceprezidente išrinkta Klaipėdos kurčiųjų sporto klubo „Šermukšnis“ pirmininkė **Kristina Rimkienė**.

Gestakalbių kurčiųjų bendruomenė turi turtingą kalbinį ir kultūrinį paveldą, duodama interviu *lrytas.lt/lietuvos diena*/, sakė gestų kalbos specialistė **Ieva Pečiulytė-Silaeva**.

Kitame interviu, duotame *lrt.lt*, specialistė klausė, kada pradėsime vertinti lietuvių gestų kalbą (LGK)? LGK ji įvardino svarbia valstybės kalbinio ir kultūrinio turto dalimi.

* * *

Lietuvos kurčiųjų jaunimo asociacijos atstovai nuotoliu bendravo su **„Jaunimo linijos“** darbuotojais. Kurčias jaunimas nori bendradarbiauti su „Jaunimo linija“ dėl jam svarbių tekstų vertimo į lietuvių gestų kalbą ir taip pagerinti informacijos prieinamumą ir įtrauktį.

* * *

Kovą Nidoje vyko kurčiųjų ir girdinčiųjų atlikėjų teatro stovykla. Scenos menininkai bandė dviem kalbomis, gestų ir žodine, suvaidinti Šekspyro „Makbetą“.

Stovyklos veikloms vadovavo dvi kurčiosios užsienio menininkės **Dawn Jani Birley** ir **Debbie Z. Rennie**. Ši stovykla – tai edukacinio projekto „Tarpkalbinė bendradarbystė” dalis. Esame dar vieno naujo kultūrinio reiškinio Lietuvoje liudininkai.

* * *

Pats laikas ruoštis! Birželio 27 dieną 13 valandą Vilniaus lenkų kultūros namuose (Naugarduko gatvė 76) prasidės kurčiųjų meno festivalis „Detektyvai“. Siūloma šventei pasipuošti kaip tikriems detektyvams.

Klaipėdos Litorinos mokyklos pedagogų bendruomenei buvo pristatytos naujos darbo galimybės pasitelkus dirbtinį intelektą.

Sužinoti daugiau ir kūrybiškai pasinaudoti DI galimybėmis pedagogi-nėje veikloje atsirado galimybė pradėjus įgyvendinti „Erasmus+“ pro-jektą „Skaitmeninės aplinkos kūrimas mokiniams, turintiems SUP“. Įdomu, kad į praktikumą mokykloje mokytojai buvo pakviesti labai išradingai – kaip į edukacinę kavinę „DI klasėje: kurk, taikyk, įtrauk“, kurioje šeimininkavo mokytoja **Sigita Koroliovė** (projekto vadovė).

* * *

Lietuvos kurčiųjų draugija turi du naujus partnerius. Abu partneriai taikys nuolaidas Draugijos kortelių turėtojams.

„Antėja“ – daliai sveikatos tyrimų. Taip pat siūlo tyrimų rezultatus nemokamai aptarti su gydytoju.

Nuolaidas savo paslaugoms jau taiko drabužių valykla **„Paulini“** bei siuvykla **„Linos Artelė“**.

* * *

Tokijo kurčiųjų žaidynių čempiono imtynininko **Manto Kazimiero Sinkevičiaus** sūnus **Leonas** seka tėčio pavyzdžiu: tarptautiniame turnyre Marijampolėje iškovojo pirmąją vietą.

Po operacijos sveikstantis tėtis didžiuojasi sūnumi ir sako, kad Leonas į pergalių kelią stojo anksčiau už jį.

Nuoširdžiai užjaučiame Lietuvių gestų kalbos vertimo centro direktorę **Ramunę Leonavičienę** dėl Mylimo vyro Tomo Kęstučio mirties.
Šią sunkią netekties valandą linkime Jums, gerb. Ramune, šeimai ir artimiesiems dvasios stiprybės ir ramybės.
Mintimis ir maldomis esame kartu su Jumis.

Lietuvos kurčiųjų draugijos Respublikinė valdyba
Kurčiųjų skyriai ir bendruomenė

Ar dirbtinis intelektas gali būti draugas ar psichologas?

Donata LUKOŠIENĖ
LKD psichologė

Žmonės kalbasi su dirbtiniu intelektu (DI).
Kartais ieško informacijos, o kartais
kalbasi apie jausmus.
Kai žmogui liūdna, DI gali būti draugas.
Atsako greitai, yra draugiškas, pasiekiamas.
Gali padėti nusiraminti.
Bet DI nejaučia emocijų.
Nejaučia draugystės, rūpesčio, meilės.
DI negali būti psichologas,
nes nemato kūno kalbos, mimikos.
Psichologas mokosi daug metų, turi patirties,
laikosi taisyklių, supranta situacijas ir problemas.
DI tinka, jei reikia greito sprendimo,
nori išsikalbėti, pasiruošti pokalbiui.
Bet jei jautiesi labai blogai, problema rimta,
geriau rasti tikrą psichologą.
Galima naudoti abu: naudoti DI,
bet nepamiršti tikrų žmonių ryšio.

Šiandien vis daugiau žmonių kalbasi su dirbtiniu intelektu (DI). Tai gali būti programėlės telefone ar kompiuteryje. Kai kurie žmonės DI naudoja ne tik informacijos rasti, bet ir pasikalbėti apie savo jausmus.

Ar DI gali būti draugas?

Iš dalies taip. DI visada pasiekiamas. Jis gali atsakyti greitai, nevertina, nekritikuoja. Kai žmogui liūdna ar vieniša, pokalbis su DI gali padėti nusiraminti. Ypač jei šalia nėra su kuo pasikalbėti.

Tačiau svarbu suprasti: DI nejaučia emocijų. Jis tik vaidina supratimą pagal tai, ką yra išmokęs. Tai reiškia, kad jis negali tikrai jausti draugystės, rūpesčio ar meilės.

Ar DI gali būti psichologas?

DI gali padėti geriau suprasti save. Pavyzdžiui: pasiūlyti būdus, kaip nusiraminti, priminti kvėpavimo pratimus, padėti įvardyti jausmus.

Bet DI nėra tikras psichologas. Kodėl? Jis neturi asmeninės patirties. Jis negali matyti kūno kalbos ar mimikos. Jis neatsako už pasekmes taip, kaip atsako specialistas.

Tikras psichologas mokosi daug metų, turi patirties ir laikosi etikos. Jis gali geriau suprasti sudėtingas situacijas, traumas, santykių problemas.

Kada DI gali būti naudingas?

Mažiausiai 3 atvejais. Kai reikia greito patarimo. Kai nori išsikalbėti paprastomis temomis. Kai nori pasiruošti pokalbiui su specialistu.

Kada geriau rinktis žmogų?

Kai jautiesi labai blogai (stiprus liūdesys, nerimas). Kai turi rimtų problemų santykiuose ar darbe. Kai reikia ilgalaikės pagalbos.

Taigi, DI gali būti pagalbininkas, bet ne tikras draugas ar psichologas. Galima naudoti abu: naudoti DI kaip papildomą įrankį, bet nepamiršti tikrų žmonių ryšio. Kalbėjimas su kitu žmogumi – vis dar yra svarbiausia mūsų emocinei sveikatai.

Viena diena – du suvažiavimai: LKD įstatai lauks kito karto

Balandžio 11 d. surengtas 35-asis ataskaitinis LKD suvažiavimas. Tačiau iš anksto neplanuotai po eilinio suvažiavimo buvo rengiamas neeilinis suvažiavimas. Pastarojo metu buvo svarstoma nauja LKD įstatų redakcija. Tačiau ji nebuvo patvirtinta. „Akiračio“ inf.

Eilinio suvažiavimo metu buvo išklausytos ir patvirtintos 2025 m. LKD ataskaitinio laikotarpio veiklų ir finansinė ataskaitos, išklausyta Revizijos komisijos 2025 m. ataskaita bei rekomendacijos, apsvarstytas ir patvirtintas 2026 metų finansinis planas bei diskutuota rūpimais klausimais.

2025 metų veiklų ataskaita

1938 m. įkurta asociacija, šiuo metu vienijanti 11 juridinių narių ir turinti per 2000 individualių narių, demonstruoja solidžius pasiekimus socialinių paslaugų, teisių atstovavimo ir technologinės pažangos srityse.

Draugijos įstaigos teikė akredituotas socialinės reabilitacijos paslaugas, kuriomis pasinaudojo net 1053 asmenys, o tam skirta bendra lėšų suma viršijo 836 tūkst. eurų.

Svarbiausios pačios LKD teiktos paslaugos: psichologinė pagalba LGK (173 asmenys; 1000 konsultacijų valandų), atvejo vadybos paslaugos (4 specialistai padėjo 100 asmenų spręsti sudėtingiausias gyvenimo situacijas; 2000 darbo valandų); švietimas ir prevencija (41 mokymai: 21 visuomenės švietimo ir 21 informacijos ir fizinės aplinkos prieinamumo).

LKD valdyba 2025 m. veikė kaip aktyvus kurčiųjų bendruomenės balsas aukščiausiuose valdžios lygmenyse. Dalyvavo susitikimuose su LR Prezidentūra, Seimu bei įvairiomis ministerijomis ir jų pavaldume esančiomis įstaigomis. Pagrindinis dėmesys skirtas naujos redakcijos Lietuvių gestų kalbos įstatymo iniciatyvai bei LKD įstatų atnaujinimui.

LKD vykdė ekspertinę veiklą: Draugijos atstovai deleguoti į įvairias darbo grupes ir komisijas ir sprendė negalios nustatymo, švietimo bei sveikatos priežiūros klausimus.

LKD prezidentė V. Lukošiūtė pristatė 2025 m. LKD vykdytus projektus: 4 nacionalinius ir 2 tarptautinius. Penkių projektų rezultatus LKD lyderė ir projektų vadovė Donata Lukošienė yra apžvelgusios 2025 m. gruodžio „Akiračio“ leidinyje.

Šeštasis projektas Erasmus + „Deafability: Deaf Education and Awareness for Future Sustainability“ (17 470 Eur) yra dvimetis, įgyvendinamas Europos Sąjungos lėšomis, o partneriai projekte yra Latvija, Estija ir Lietuva. Praktinis jo įgyvendinimas pradėtas 2025–2026 metų sandūroje. Projekto lėšomis numatoma atlikti kurčiųjų apklausą: žinių ir poreikių analizę, sukurti elektroninę platformą, rengti praktinius mokymus mokytojams, turinį pritaikyti LGK.

Suvažiavimo metu nubrėžtos ateities gairės: bus stiprinama gestų kal-

LKD archyvo nuotr.

Savo ir Respublikinės valdybos vardu, 2025 m. veiklos ir finansų ataskaitas pristatė LKD prezidentė Vaida Lukošiūtė.

Balandžio 11 dieną surengti du suvažiavimai. Pirmame išklausytos ir patvirtintos 2025 metų veiklos ir lėšų panaudojimo ataskaitos, patvirtintas 2026 metų biudžeto planas. Išklausyta Revizijos komisijos (ji tikrino Draugijos veiklą ir finansus) ataskaita. Antrame suvažiavime svarstyti nauji Draugijos įstatai. Jie nebuvo patvirtinti.

bos vertimo kokybė, didinamas dėmesys senjorų situacijai bei plečiama LKD nario kortelės nuolaidų sistema. Pabrėžtas organizacijos siekis išlikti modernia, skaidria ir į bendruomenės poreikius orientuota asociacija.

Finansinė ataskaita

Duomenys rodo: organizacija demonstruoja stabilų augimą ir griežtą finansinę drausmę. 2025 m. pajamos planą viršijo 748,54 Eur, o išlaidos buvo net 9 341,55 Eur mažesnės nei numatyta. Rezultatas – metų pabaigoje banko sąskaitos likutis pasiekė 79 387,69 Eur. Nuo šios vadovybės kadencijos 2023 m. pradžios, kai LKD banko sąskaitoje metų pabaigoje buvo 58 837,16 Eur, organizacija savo turimas atsargas kasmet padidina maždaug 10 tūkst. Eur.

Ataskaitoje apžvelgtos RV, prezidentės, Revizijos komisijos, KC ir „Akiračio“ vadovų darbo užmokesčio, administravimo, LKD suvažiavimo organizavimo išlaidos. Dauguma atvejų pavyko laikytis suplanuoto biudžeto rėmų.

Daugiau lėšų nei tikėtasi prireikė žemės mokesčiui ir naujos kompiuterinės įrangos įsigijimui. Bet Draugija sėkmingai suvaldė lėšas, skirtas NT gerinimui, patalpų priežiūrai, advokato paslaugoms bei vaikų poilsio stovyklai.

Revizijos komisijos ataskaita

Justinos Vertelkaitės vadovaujama LKD revizijos komisija pristatė išsamią 2025 m. veiklos ir finansų patikrinimo ataskaitą. Šioje ataskaitoje taip pat patvirtinta, jog LKD 2025 m. užtikrintai valdė savo materialųjį turtą. Draugijai priklausantys pastatai Vilniuje, Panevėžyje ir Šiauliuose pagal panaudos sutartis yra perduoti pavaldžioms įstaigoms. Organizacijos naudojamo automobilio „Toyota Auris Hybrid“ lizingas buvo visiškai išmokėtas, o jo vertė siekia per 20 tūkst. eurų.

2025 m. biudžetas pliusinis: gauta 135 748,54 Eur pajamų (planuota 135 000 Eur), išleista – 126 658,45 Eur. Metų pabaigoje likutis sąskaitoje – per 79 tūkst. Eur.

Didžiausią paramą skyrė UAB „Vikada“ (50 000 Eur), o UAB „Neveresta“ ir UAB „Atropa“ lėšas nukreipė savo finansinei situacijai stabilizuoti. Iš patalpų Vilniuje nuomos (Šv. Kazimiero g. 3) gauta 71 063,94 Eur. Pabrėžta, kad pernai sudarytas rekordinis LKD patalpų nuomos sutarčių skaičius – 13. Pastatų gerinimui planuota skirti 20 000 Eur, panaudota 12 450 Eur.

Iš viso surinkta beveik 1 100 Eur nario mokesčio. 5 didieji skyriai privalomus nario mokesčio pervedimus į LKD biudžetą vykdo reguliariai, bet kai kurie mažieji skyriai nepervedė nė euro (prievolė – į LKD biudžetą kiekvienai asocijuotai narei sumokėti 5 proc. nuo surinktos metinės nario mokesčio sumos – *red.*). Įsiskolinimų už kelerius metus turi Vilkaviškio skyrius, Mažeikių r. draugija, Alytaus ir Marijampolės skyriai.

Yra ir kitų spręstinų klausimų. Vienas iš jų – dėl Šiaulių kurčiųjų centro efektyvumo. 3 darbuotojai „gyvai“ centre dirba tik 2 dienas per savaitę, o bendruomenė skundžiasi nepatogia vieta ir per didelėmis patalpomis. Todėl RV siūloma skubiai inicijuoti pastato vertinimą ir ieškoti mažesnių patalpų arčiau miesto centro. O suvažiavimo delegatų siūlymas – prieš imantis veiksmų išsiaiškinti Šiaulių kurčiųjų bendruomenės lūkesčius ir veikti atsižvelgus į juos.

Komisija turėjo rekomendacijų ateičiai: LKD skyrių vadovams tobulinti lyderystės ir organizacijos valdymo įgūdžius. LKD – sukurti vieningą skaidrių šabloną skyrių ataskaitoms; sudaryti LKD ankstesnių nutarimų suvestinę ir griežtai laikytis patvirtintų veiklos gairių. RK baigė ataskaitą siūlymu tvirtinti LKD metinę finansinę ataskaitą.

LKD 2026 m. biudžetas

LKD, metus pradėjusi su 79 387,69 Eur likučiu sąskaitoje, šiemet prognozuoja surinkti 151 967,23 Eur pajamų, o bendras išlaidų krepšelis turėtų siekti 148 698 Eur. Tikimasi, kad po visų numatytų veiklų metų pabaigoje banko sąskaitoje bus panašus stabilus likutis.

Didžioji dalis biudžeto lėšų bus nukreipta į administravimą, atstovavimą ir bendruomenės veiklą. LKD valdybos veiklai, narių kelionių išlaidoms ir paramai pagal prašymus numatyta 8 500 Eur. Dar 1 500 Eur skiriama LKD suvažiavimui organizuoti. Draugija tęsia narystę tarptautinėse organizacijose (WFD, EUD) bei Lietuvos negalios organizacijų forume, tam iš viso skirdama 4 470 Eur.

Prezidento pareigybės išlaikymui, viešųjų įstaigų direktorių, kai kurių LKD darbuotojų darbo užmokesčiui, LKD administravimo ir veiklų vykdymo išlaidoms numatoma 70 316 Eur. Šiame skaičiuje ir naujos pareigybės – patalpų administratoriaus etato apmokėjimas (delegatai naujos pareigybės steigimui pritarė).

Buhalterinėms paslaugoms planuojama išleisti apie 5 800 Eur. Nuo 2026 metų LKD buhalterinę apskaitą tvarko firma.

Palyginti su ankstesniais laikotarpiais, 2026 m. LKD pastato remontui numatyta mažesnė, 10 000 Eur suma, darbus planuojant vykdyti pagal realų poreikį. Draugija taip pat numato lėšų kitoms nenumatytoms NT išlaidoms. Svarbi žinia bendruomenei – biudžete numatyta 2 000 Eur suma LKD nario pažymėjimų keitimui, kaip tai buvo patvirtinta visuotiniame suvažiavime.

Neeilinis LKD suvažiavimas

Po eilinio LKD suvažiavimo surengtas neeilinis suvažiavimas naujajai LKD įstatų redakcijai apsvarstyti ir tvirtinti. Tačiau vos tik LKD prezidentė V. Lukošiūtė pristatė naująją versiją ir pakomentavo pakeitimus, kilo audringa diskusijų banga.

Nors dokumentas buvo viešintas LKD „Facebook“ paskyroje dar vasarį, daliai delegatų jis pasirodė naujas. Daugiausia iečių sulaužyta dėl sąvokos „asmuo su klausos negalia“. Delegatai teigė, kad tai – medicininis terminas, o bendruomenė save identifikuoja kaip kalbinę ir kultūrinę mažumą. Paaiškinta, kad ši sąvoka yra norminė pagal galiojančius įstatymus ir būtina vartoti teikiant paraiškas finansavimui, tačiau abejonės neišsisklaidė.

Į įstatus pasiūlius diskriminacinio pobūdžio pakeitimų girdinčiųjų atžvilgiu bei daliai delegatų paprašius daugiau laiko susipažinti su dokumentu, prezidentė balsavimui pateikė siūlymą: naujos LKD įstatų versijos netvirtinti. Nutarta naują LKD įstatų redakciją dar kartą aptarti kitame neeiliniame suvažiavime.

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

N. Krasniauskienės nuotr.

LKD prezidentė V. Lukošiūtė, suvažiavimo sekretorės Gerda Stankevičienė ir Donata Lukošienė.

Pirmininkė Justina Vertelkaitė pateikė RK ataskaitą.

Delegatų interesų laukas: nuo švietimo klausimų iki pasirengimo ekstremalioms situacijoms

„Akiračio“ inf.

Kasmet rengiamas ataskaitinis LKD suvažiavimas – tai metas, kai vienu metu aptariamos visos praėjusių metų aktualijos, keičiamasi rūpima šiandienos informacija ir teikiami siūlymai ateičiai. Susipažinkime, apie ką buvo diskutuota.

Redakcija, suprasdama savo skaitytojų informacijos poreikių įvairovę ir norėdama atliepti kuo platesnio rato auditorijos interesus, delegatų pasisakymus sugrupavo temomis, nuasmenino ir apibendrino. Į daugumą visų klausimų atsakė LKD prezidentė V. Lukošiūtė, į kai kuriuos, redakcijai prašant, papildomai ir po suvažiavimo.

Kurčneregiai. Teirautasi, ar yra kurčneregių Lietuvoje. Kurčneregių vaikų yra apie 70, o suaugusių asmenų per 1500. Pasak V. Lukošiūtės, tokius duomenis pateikė Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra, kuomet Lietuvos delegacija vyko į kurčneregių konferenciją Latvijoje. Atskiro kodo „kurčneregis” nėra, todėl duomenys yra apie tuos asmenis, kurie turi regos ir klausos negalią.

Atvejo vadyba. Teirautasi, ar atvejo vadybos paslauga ateityje bus teikiama. Žinia, šią paslaugą teikia LKD, kurčiųjų centruose įdarbinusi atvejo vadybininkus. Atvejo vadybininkai pagalbą teikia sudėtingais atvejais, pvz., kai juos sprendžiant reikia tarpinstitucinio bendradarbiavimo. Informuota, kad kai kurčiųjų centruose buvo įdarbinta daugiau socialinių darbuotojų (juos įdarbinti tapo privaloma KC pradėjus teikti akredituotas socialinės reabilitacijos paslaugas), atvejo vadybininkų ir socialinių darbuotojų atliekama veikla iš dalies panašėja. Tad ateityje bus svarstoma, ar atvejo vadybininkų poreikis išlieka.

Švietimo klausimai. Pasisakiusieji skundėsi, kad kurčiųjų ugdymo įstaigose gestų kalba nėra visada pagrindinė. Kaip įrodymas pateiktas pavyzdys, kai LKNUC administracija gynė mokinio pasirinkimą renginyje kalbėti žodine kalba. Taip pat susirūpinta, kad LKNUC partnerių vaidmenyje LKD vis dažniau keičia PAGAVA. Taip esą silpnėja LKD pozicijos ir įtaka kurčiųjų švietime. Raginta įtaką susigrąžinti ir stiprinti.

V. Lukošiūtė teigė, kad LKD, nepaisant nieko, yra atvira bendradarbiavimui su visomis suinteresuotomis įstaigomis. Taip pat LKD pati inicijuoja pasitarimus ir įvairiais lygiais dalyvauja asmenų su klausos negalia švietimo klausimų svarstymuose, palaiko ryšius su Nacionaline švietimo agentūra (NŠA), ŠMSM. Taip pat visuomet gina LGK teises.

Egzaminų pritaikymas. Neseniai NŠA vykusiame egzaminų pritaikymo klausimais asmenims su klausos negalia pasitarime LKD pasiūlė atrinkti keletą kurčiųjų vaikų tyrimui, kad būtų tiksliai nustatytas egzaminų pritaikymo poreikis. Šių išvadų reikia kaip argumento tolimesnėse diskusijose su ŠMSM.

Pritaikant egzaminų turinį gestų kalba LKD laikosi pozicijos „pritaikyti, bet ne paprastinti“. Supaprastintų užduočių gali reikėti tik asmenims, turintiems papildomą negalią – autizmo spektro sutrikimą ar intelekto negalią.

Pedagogų ir vertėjų vaidmuo. Kritikuota, kad mokytojų LGK mokėjimo lygis žemesnis nei mokinių, kuriuos jie ugdo. Teigta, kad dėl to esą gausu atvejų, kai mokytojai nepagrįstai reikalauja, kad vertėjai atliktų jų darbą ir aiškintų užduotis (pvz., matematikos veiksmus).

Įtraukusis ugdymas. Nemažai LKD delegatų – kurčių vaikų tėvai, turintys mokyklinio amžiaus vaikų. Jie skundėsi, jog bendrojo lavinimo mokyklose neretai kurtiesiems vaikams neleidžiama kalbėti balsu arba tinkamai neatsižvelgiama į papildomus sutrikimus, pvz., autizmą. Kurtieji tėvai baiminasi, kad didėjantis kurčiųjų skaičius bendrojo ugdymo įstaigose silpnina kurčiųjų bendruomenę ir LKD perspektyvas.

Suvažiavimo delegatai rekomendavo diskutuotinus švietimo klausimus pirmiausiai aptarti sistemos viduje. Tik radus visiems priimtinus sprendimus juos svarstyti tarpinstituciniu lygiu.

CODA (kurčiųjų tėvų girdintys vaikai). Teirautasi apie pernai planuotą, tačiau šiemet neįtrauktą į planus CODA stovyklą. Taip pat apskritai – ar kas nors vyko po pernai surengto pirmojo CODA tėvų susirinkimo? LKD informavo, kad pirmajame susirinkime nerasta bendros kalbos, kas turėtų perimti lyderio vaidmenį buriant CODA į organizaciją.

Daugiausiai suvažiavimo delegatus domino kurčiųjų švietimo klausimai, pagalba kurtiesiems ištikus ekstremalioms, tai yra nenumatytoms ir grėsmingoms, situacijoms. Kaip, pavyzdžiui, karo pradžia naktį. Taip pat – senelių globos namų pritaikymas ir prieinamumas kurtiems asmenims, kurčiųjų įmonių finansinė padėtis, Draugijos nario mokesčio dydis.

LKD archyvo nuotr.

LKD archyvo nuotr.

35-ojo LKD suvažiavimo delegatai.

LKD archyvo nuotr.

LKD lyderė informuoja apie 2025 m. veiklos rezultatus.

LKD pasiūlė surengti apklausą, kurioje būtų galima surinkti CODA kontaktus, o vienas delegatas papildė pastaba, kad tai turėtų būti pačios CODA bendruomenės iniciatyva, o LKD galėtų būti tik kaip atrama, padėsianti įsitvirtinti.

Vienas delegatas dalinosi informacija apie tai, kad kurtieji tėvai vis dar dažnai savo girdinčius nepilnamečius vaikus išnaudoja kaip LGK vertėjus. Ragino imtis iniciatyvos kurčiuosius tėvus šviesti šiuo klausimu.

Pagalba ir saugumas. Siūloma steigti pagalbos liniją, analogišką, pvz., „Jaunimo linijai“, nes po mokyklos baigimo į mažus miestus grįžę jaunuoliai patiria socialinę izoliaciją. Pranešta apie tragišką pasitraukimo iš gyvenimo dėl socialinių kontaktų stokos atvejį.

Ekstremalios situacijos. Klausta, ar ieškoma sprendimų operatyviai informuoti kurčiuosius ekstremaliai situacijai (pvz., prasidėjus karui) ištikus naktį. LKD informavo apie tai, kas atlikta.

Parengtos gairės krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektams. Jas rengė LNF, PAGD bei negalios organizacijos (LKD į darbo grupę delegavo Vaidą Lukošiūtę ir Martyną Lankutį). Šiemet jau vyko gairių pristatymas Kaune, Panevėžyje, Šiauliuose, Vilniuje (2). Taip pat vien šiemet jau surengtos dvejos pratybos, kur mokytasi elgtis ir informuoti ekstremaliomis sąlygomis. Išanalizavus gairių atitikimą asmenų su negalia poreikiams, bus rengiamos atskiros rekomendacijos, taip pat ir skirtos kurčiųjų bendruomenei. Prieš jas teikdama valdžios institucijoms, LKD yra numačiusi pasitarimą su LKD skyrių vadovais. Aiškinsis, ko iš tiesų kurtiesiems reikia.

Darbas. Oficialu: šiemet darbdaviai subsidijų už asmenų su negalia įdarbinimą negaus. Ir tokia situacija jau grasina pasekmėmis: kurtieji atviroje darbo rinkoje tampa nepaklausūs. Pvz., jau žinoma apie įmonę, kuri, panaikinus subsidijas asmenų su negalia darbo vietoms, atleido visus kurčiuosius, o girdinčius darbuotojus paliko. Beveik visų kurčiųjų centrų vadovai dalinosi, kad padidėjo atleidžiamų kurčiųjų darbuotojų skaičius. V. Lukošiūtė informavo, kad SADM apie subsidijų grąžinimą kalba ne anksčiau kaip 2027 m., bet garantijų neduoda.

Nerimauta, kad kurtieji dažnai pasirašo darbo sutartis jų nesuprasdami (pvz., terminuotas), todėl jų teisės lengviau pažeidžiamos. Siūloma, kad LKD ir centrų vadovai tiesiogiai bendrautų su įmonėmis, aiškindami apie kurčiųjų gebėjimus ir darbo vietos pritaikymą.

LKD mokesčių klausimai. Keli delegatai siūlė LKD nario mokestį nuo dabartinio 10 Eur kelti iki 15 ar 20 Eur. Diskutuota apie stojamąjį mokestį organizacijoms, norinčioms tapti LKD narėmis (anksčiau taikyta 200 litų praktika). Egzistuoja ir mokesčio surinkimo problema, ir privalomo 5 proc. nuo visos surinktos sumos perdavimo LKD problema (plačiau – prie RK ataskaitos). Prie šių klausimų nutarta grįžti kitame neeiliniame LKD suvažiavime.

Turto valdymas ir įmonės. 2025 m. dvi kurčiųjų įmonės patyrė finansinių iššūkių. Pvz., UAB „Neveresta“ patyrė nuostolių dėl kelių remonto darbų ir išaugusios konkurencijos – sumažėjo pirkėjų srautai, atitinkamai ir pajamos. UAB „Atropos“ pastate reikia keisti 25 langus (vieno kaina apie 3000 Eur), todėl abi įmonės negali skirti paramos LKD, kaupia rezervus.

Leidyba ir viešinimas. Delegatai kalbėjo apie informacinių lankstinukų su QR kodais poreikį apie kurčiųjų kultūrą ir paslaugas. Taip pat siūlė, kad girdintiems tėvams LKD interneto svetainėje būtų prieinama informacija, ką daryti ir kur kreiptis gimus kurčiam vaikui. LKD informavo, kad jau ruošiami leidiniai su QR kodais (pvz., „Kas yra kurčias žmogus?“), kurie bus prieinami ir PDF formatu.

Senelių globos namai. Teirautasi, ar pasinaudota dar praėjusioje kadencijoje padarytu proveržiu dėl senelių globos namų pritaikymo asmenims su klausos negalia. Prezidentė informavo, kad visai neseniai SAM vyko ministrės Jūratės Zailskienės ir negalios organizacijų atstovų susitikimas. Jame V. Lukošiūtė informavo, kad, nors 5-eri atsirinkti senelių globos namai ir buvo parengti priimti kurčiuosius (vyko mokymai, organizuoti LGK kursai), tačiau kurtiesiems nėra sąlygų patekti į minėtas įstaigas dėl per ilgų eilių.

Tad įgyti personalo įgūdžiai, jų nenaudojant, užsimiršta. Juos vėl reikia atnaujinti, o tuo metu neretai dar keičiasi vadovai ir administracija. Susitarta, kad dėl šio klausimo LKD į SADM kreipsis atskirai. Be kita ko, ministrė pasiūlė padėti dėl pritaikymo proceso, pavyzdžiui, įdarbinti senelių globos namuose po LGK vertėją.

„Akiratis“. Delegatai informavo, kad daliai skaitytojų „Akiračio“ mėnraščio straipsniai per ilgi, suprasti informaciją sunku, nemoka pasinaudoti QR kodais arba, jais pasinaudoję, dėl mažo vaizdo telefono ekrane nesugeba suprasti konteksto.

Kompensuojamoji technika. Siūlyta, kad į kompensuojamų priemonių sąrašą būtų įtrauktos ir naujos technologijos, pvz., akiniai su subtitrais.

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Justo Valinsko nuotr.

D. J. Birley indėlis į Lietuvos kurčiųjų profesionaliojo scenos meno atsiradimą: vedė mokymus „Tarpkalbinė bendradarbystė“.

D. J. BIRLEY: galimybių architektė, kurianti susitikimo vietas tarp pasaulių

Kalbino Nijolė KRASNIAUSKIENĖ

Pažvelgi į **Dawn Jani BIRLEY** akis ir pasijunti tarsi kiaurai permanytas. Žvilgsnis pakeri įtaiga, vidine jėga ir nepaaiškinamu magnetizmu. Aktorė, judesio menininkė, vertėja, mokytoja, Kanados kurčiųjų menų akademijos teatro profesorė, trupės „1s1 Theatre“ įkūrėja, tekvondo meistrė. Atrodo, kad herojei šioje žemėje nėra neįmanomų dalykų. Pasitelkusi talentą ir labai atsakingai, D. J. Birley gręžia pasaulį į susikalbėjimo pusę, turtina jį ir meno kalba provokuoja.

Elanos Emer nuotr.

„1s1 Theatre“ įkūrėja D. J. Birley kreipiasi į publiką.

Profesinė veikla ir pasiekimai

Su D. J. Birley susipažinome kurčiųjų meno mėgėjų stovykloje. Aktorė maloniai sutiko atsakyti į „Akiračio“ klausimus.

„Esu kilusi iš trečios kartos kurčiųjų šeimos, todėl identifikuoju save kaip kultūrinį ir kalbinį kurčiąjį asmenį. Esu profesionali kurčia aktorė, laisvai kalbanti keliomis kalbomis, dirbau su įvairiomis teatro trupėmis – tiek kurčiųjų, tiek girdinčiųjų – Skandinavijoje, Kanadoje ir JAV“, – prisistatė ponia Dawn.

Štai kas rašoma apie jos profesinę karjerą. Daug metų Kanadai atstovavo tarptautinėse varžybose kaip tekvondo, kovinės sporto šakos, meistrė. 1999 m. su pagyrimu baigė komunikacijos menų bakalauro studijas Gallaudeto universitete. Nuo 2000 m. persikraustė gyventi į Europą, dirbo ir gyveno Norvegijoje, Švedijoje, Danijoje, dabar gyvena ir kuria Suomijoje, taip pat kitose šalyse.

2007 m. nusprendė tapti profesionalia aktore. Tais pat metais gavo vaidmenį pirmojoje pasaulyje gestų kalbos operoje „Kung Karls Jaht“ (Suomija). 2014 m. persikraustė į Londoną, kur po 2 metų su pagyrimu baigė Šv. Marijos universiteto fizinio teatro magistro studijas.

Apdovanojimai ir pasiekimai. 2015 m. „Riksteatern“ metų menininkė (Švedija). 2017 m. Toronto teatro kritikų apdovanojimas už geriausią aktorės vaidmenį spektaklyje. 2017 m. Kanados kurčiųjų kultūros draugijos metų žmogus. 2019 m. įkūrė teatrą „1s1 Theatre“. 2025 m. tapo Karaliaus Karolio III karūnavimo medalio laureate.

Yra išgarsėjusi vaidmenimis spektaklyje „Mažesniojo Dievo vaikai“, animaciniame skaitmeniniame seriale vaikams „Aš esu Puff“, spektaklyje „Princas Hamletas“ ir daugelyje kitų.

„Jei Lietuvai manęs reikės, aš būsiu čia“

„Buvau pakviesta į Lietuvą padėti rengtis Kurčiųjų meno festivalio pasirodymui birželį, kuris apima vaidybą, gestų poeziją, šokį ir dainavimą. Viena iš mano užduočių buvo padėti teatro grupei tobulinti vaidybos įgūdžius. Grupė buvo gana didelė, tad sujungti visus šiuos elementus į vieną pasirodymą per kelias dienas buvo iššūkis, tačiau kartu tai buvo smagu ir suteikė energijos.

Mane sužavėjo tai, kaip entuziastingai visi dalyvavo procese ir kaip noriai siekė naujų žinių. Tai dar kartą patvirtino, koks svarbus kurtiesiems yra menas: tai erdvė švęsti savo kultūrą, kalbą ir būvį. Menas palaiko viltį ir gyvastį, ir man gera matyti kurčiuosius atlikėjus, aktyviai puoselėjančius kurčiųjų meną per tokias iniciatyvas.

Idealiu atveju būtų nuostabu rengti teatro pamokas visus metus, kad kurtieji turėtų tiesioginę prieigą prie mokymų nesijaudindami dėl komunikacijos barjerų. Labai norėčiau sugrįžti ir toliau palaikyti Lietuvos kurčiuosius. Tikiuosi Lietuvoje pamatyti profesionalų, kurčiųjų vadovaujamą teatrą – žinau, kad turint laiko, išteklių ir paramos, tai įmanoma. Jei Lietuvai manęs reikės, aš būsiu čia.

Tikras ryšys tarp kurčiųjų ir girdinčiųjų menininkų

Tikras ryšys tarp kurčiųjų ir girdinčiųjų scenos menininkų yra įmanomas. Tiesą sakant, būtent šis klausimas tapo mano magistro darbo pagrindu. Tačiau studijų metu nuolat susidurdavau su daugybe prielaidų ir išankstinių nuostatų apie kurčiuosius – dažnai buvo susitelkiama į tai, ko mes neva negalime padaryti, o ne į tai, ką galime.

Viename iš pirmųjų mūsų studentų spektaklių – fizinio teatro adaptacijoje „Snieguolė ir septyni nykštukai“ – režisierė man pasakė, kad anksčiau yra dirbusi su kurčiuoju aktoriumi ir stengsis būti „nuolaidi“. Tuo pat metu ji viešai klasei pareiškė, kad mano vaidybiniai ir fiziniai gebėjimai yra išskirtiniai ir kad niekas kitas grupėje neturi tokio fizinio pasirengimo lygio. Dėl šios priežasties ji skatino mane susikoncentruoti į fizinį atlikimą, o ne vartoti gestų kalbą.

Tačiau repeticijų metu aktoriai itin rėmėsi

Dahlia Katz nuotr.

Tommi Mattila nuotr.

Dahlia Katz nuotr.

„Du dešimtmečiai scenoje: D. J. Birley kūrybinis kelias pažymėtas dešimtimis įsimintinų vaidmenų, pelnytais apdovanojimais.

Dawn Jani Birley yra kurčioji aktorė,
kuri vaidina ir kurčiųjų, ir girdinčių spektakliuose.
Ji įkūrė teatrą „1s1 Theatre“.
Jame vaidina kurtieji ir girdintieji aktoriai.
Už savo veiklą yra pelniusi daug apdovanojimų.
Draugijos kvietimu, ji atvyko į Lietuvą
ir padėjo meno mėgėjams rengtis pasirodymui
Kurčiųjų meno festivalyje, kuris vyks birželį.

šnekamąja kalba, todėl man buvo sunku improvizuoti. Ironiška, bet tai prieštaravo patiems fizinio teatro principams, kuriuose kūnas yra svarbesnis už kalbą. Kai nusprendžiau vartoti gestų kalbą (laisvai kalbu penkiomis skirtingomis gestų kalbomis) ir kūrybiškai su ja eksperimentuoti, man buvo pasakyta jos nevartoti, nes „niekas jos nesupranta“. Iš esmės iš manęs buvo reikalaujama atidėti savo kalbą ir kultūrą, kol kiti aktoriai laisvai vartojo savo šnekamąsias kalbas.

Man tai atrodė nelogiška, paprieštaravau. Mūsų vienuolikos studentų grupė buvo susirinkusi iš skirtingų šalių ir kalbėjo įvairiomis kalbomis – rusų, vokiečių, prancūzų, švedų, suomių, lenkų, slavų ir kt. Paklausiau režisierės: ar žiūrovai suprastų visas šias kalbas? Atsakymas buvo neigiamas. Tai buvo akimirka, kai režisierė suprato, kad tai, kas buvo vadinama „įtraukiuoju mąstymu“, iš tikrųjų buvo atskirtis.

Tą vakarą diskusiją tęsėme po repeticijos, ir aš pasiūliau įvairių būdų, kaip susieti gestų kalbą su šnekamosiomis kalbomis siekiant sukurti vizualesnę teatro kalbą. Rezultatas mokyklai buvo istorinis – tai buvo pirmas kartas per 250 metų, kai jos scenoje pasirodė gestų kalba. Spektaklis sulaukė didelės sėkmės, o žiūrovai stebėjosi, kaip galingai vizualiai gali sugyventi skirtingos kalbos ir kultūros.

Panašių patirčių pasitaikė ir kituose studentų spektakliuose. Kiekvieną kartą tekdavo mesti iššūkį nuostatoms ir demonstruoti naujas galimybes. Šios patirtys galiausiai suformavo mano mokslinį darbą, kuriame tyrinėjau, kodėl kurčiųjų ir girdinčiųjų bendradarbiavimas su vienais menininkais pavyksta, o su kitais išlieka itin sudėtingas. Tyrinėjau, kaip intersekcionalumas gali tapti kūrybiniu įrankiu, vienijančiu kurčiuosius ir girdinčiuosius atlikėjus, leidžiančiu jiems susitikti bendroje meninėje erdvėje, užuot vertus vieną pusę prisitaikyti prie kitos.

Visgi, nepaisant didelio kūrybinio indėlio į šiuos spektaklius, pripažinimo nesulaukiau. Režisieriai buvo giriami už meninius proveržius, o mano vaidmuo iš esmės liko nepastebėtas. Galiausiai baigiau studijas geriausiai klasėje su pagyrimu – dėstytojai tai apibūdino kaip itin retą pasiekimą. Net ir tada dažnai buvo grįžtama prie paaiškinimo, kad esu tiesiog „išskirtinė“, nesuprantant esmės: problema niekada nebuvo vienas išskirtinis kurčias studentas; problema buvo sistema ir nuostatos apie kurčiuosius, ypač menininkus.

Šis suvokimas buvo skausmingas, bet kartu suteikė aiškumo. Užuot leidusi šiai patirčiai mane atgrasyti, nusprendžiau paversti tai viso gyvenimo misija: kurti meną, kuris griauna šiuos mitus. Netrukus po to, 2017 m., gavau Horacijaus vaidmenį „Why Not Theatre“ spektaklyje „Prince Hamlet“ ir padėjau jiems sukurti pirmąjį Kanadoje dvikalbį spektaklį, kuris sudrebino visą teatro industriją. Sukaupta patirtis ir „Why Not Theatre“ parama paskatino mane įkurti „1s1 Theatre“.

„1s1 Theatre“ ir kurčiųjų vadovaujamas bendradarbiavimas

Su šia trupe tikras kurčiųjų ir girdinčiųjų bendradarbiavimas tapo realybe. „1s1 Theatre“ įkūriau siekdama ištirti, kas įmanoma, kai kurtieji ir girdintieji menininkai bendradarbiauja lygiavertėje meninėje erdvėje. Atlikdama tyrimus ir praktiką atradau, kad bendradarbiavimas geriausiai veikia tada, kai jam vadovauja kurtieji.

Sėkmingam bendradarbiavimui reikia mąstysenos pokyčių iš abiejų pusių. Kurtiesiems menininkams tai dažnai reiškia lyderystės prisiėmimą, nes mes turime žinių, sukauptų kasdien orientuojantis girdintiesiems pritaikytame pasaulyje. Kai mums suteikiama erdvė vadovauti, galime identifikuoti komunikacijos spragas ir paversti jas kūrybinėmis galimybėmis – taip scenoje gali gimti kažkas tikrai naujo.

Iš girdinčiųjų menininkų tai pareikalauja smalsumo, nuolankumo ir pasirengimo atsisakyti prielaidos, kad kalba ir garsas visada privalo būti centre. Atsigręžus į vizualų pasakojimą, erdvės suvokimą ir kūnišką komunikaciją, gali atsirasti visiškai naujos teatro kalbos.

„1s1 Theatre“ bendradarbiavimas yra meninis tyrimas, o ne socialinis pratimas. Tikslas nėra tiesiog suvesti kurčiuosius ir girdinčiuosius atlikėjus, bet sukurti kūrybinį procesą, kuriame gestų, šnekamoji, fizinė, vizualinė ir garso kalbos sąveikautų ir darytų įtaką viena kitai. Kai tai įvyksta, scena tampa susitikimo vieta tarp pasaulių. Užuot vienai kultūrai prisitaikius prie kitos, abi transformuojasi. Būtent tada tikras bendradarbiavimas tampa ne tik įmanomas, bet ir kūrybiškai jaudinantis.

Tikiu, kad šiame susitikimo taške gali įvykti tikri pokyčiai – kai žmonės pradeda matyti skirtumus ne kaip kliūtį, o kaip kūrybiškumo šaltinį. Savo darbu siekiu keisti požiūrį į kurtumą ir paneigti daugybę jį supančių mitų bei ideologijų. Kartais tai reiškia provokuoti girdintįjį pasaulį, tačiau tokia provokacija yra būtina, jei norime judėti į priekį kaip visuomenė.

Kurti teatrą tik girdinčiųjų auditorijai yra viena, tik kurčiųjų – kita, tačiau tikrasis meninis jaudulys slypi, kai tai apjungiama. Būtent šiame taške nuolat gimsta naujos teatro kalbos.

„1s1 Theatre“ vizija – pasaulis, kuriame pasakojimas peržengia barjerus, kuriamos gyvybingos, įtraukios scenos, o jų centre yra kurčiųjų kultūra ir gestų kalba. Per novatorišką bendradarbiavimą ir inovatyvų meniškumą siekiame iš naujo apibrėžti teatrą kaip erdvę, kurioje vienijasi įvairūs balsai ir patirtys.“

(Bus daugiau)

MRF MEDIJŲ REMIMO FONDAS

Marekas Kollo Talino Hellen mokykloje ir Talino Pelgulinos valstybinėje gimnazijoje kurčiuosius moko gamtos mokslų.

Asmeninio albumo nuotr.

M. Kollo atsakė į „Aido" bendrijos klausimus.

M. Kollo paskaita „Mano kūnas, mano sprendimai"

Jaunimo mokymuose, kuriuos organizavo klausos negalios šeimų bendrija „Aidas", dalyvavo pedagogas iš Estijos **Marekas KOLLO**. Jis perskaitė paskaitą „Mano kūnas, mano sprendimai", taip pat atsakė į klausimus. Tęsiame jo pasisakymą.

Kristina RIMKIENĖ

Kaip kalbėti apie kūno ribas ir sutikimą taip, kad tai būtų suprantama visiems – ir girdintiesiems, ir kurtiesiems?

Vienas geras būdas kalbėti apie kūno ribas ir sutikimą – naudoti kuo daugiau praktinių metodų, pavyzdžiui, vaidmenų žaidimus arba skirtingų situacijų analizę. Kai pateikiama ir analizuojama kuo daugiau pavyzdžių, jauni žmonės gali patys apmąstyti, kokius jausmus jiems sukelia tam tikros situacijos ir kaip jose reikėtų elgtis. Kalbant apie kurčiųjų bendruomenę, labai svarbu, kad tokias diskusijas, mokymus inicijuotų kurtieji asmenys arba verstų puikiai gestų kalbą mokantys vertėjai, nes tada gali pasiekti tikslą – padėti jaunimui teisingai suprasti, kad kiekvienas turi teisę į savo ribas, o taip pat svarbu klausytis bei gerbti kito žmogaus jausmus.

Su kokiais iššūkiais dažniausiai susiduria klausos negalią turintys žmonės kalbėdami apie santykius ar saugumą?

Klausos negalią turintys žmonės susiduria su keliais iššūkiais. Vienas jų – komunikacijos barjeras. Kai pagrindinė komunikacijos priemonė – gestų kalba, tada daug mažiau galimybių laisvai bendrauti su girdinčiaisiais ar platesniu žmonių ratu, mažiau žinių, todėl ir santykių patirtis gali būti ribotesnė.

Kita svarbi tema – informacijos prieinamumas. Daugelis medžiagų apie seksualinę sveikatą ar santykius nėra aiškiai ir suprantamai prieinamos kurtiesiems, pavyzdžiui, gestų kalba ar paprasta vizualine forma. Dėl to, kai kurios situacijos gali likti neaiškios arba neteisingai interpretuojamos.

Svarbu suprasti, kad ir kurčias asmuo turi savo patirtį bei istorijas apie santykius ir saugumą. Bet jų bendruomenė yra gana nedidelė, dažnai pasirenkama savo problemų nespręsti, bijant jog tai iškils į viešumą. Todėl itin svarbu kurtiesiems sukurti saugią erdvę, kurioje apie šias temas būtų galima kalbėti atvirai ir pagarbiai.

Ar informacija apie smurtą, ribas ir sutikimą yra pakankamai prieinama asmenims su klausos negalia?

Jei kalbėtume apie mano gimtąją šalį Estiją, deja, ši informacija kurtiesiems ne visada yra pakankamai prieinama. Daugelis paslaugų – pavyzdžiui, pagalba ištikus krizei, moterų krizių centrai ar jaunimo konsultavimas – egzistuoja, tačiau jos dažniausiai yra pritaikytos girdintiesiems.

Ir kurčiam žmogui gali būti sunkiau kreiptis pagalbos ar suprasti, kur ir kaip ją gauti.

Todėl labai svarbu, kad tokios paslaugos taptų prieinamesnės kurčiųjų bendruomenei. Tai sritis, kurioje dar yra daug erdvės tobulėti. Manau, kad tokia pati situacija yra ir Lietuvoje.

Šie mokymai vyko projektų, kurių esminis tikslas – mažinti diskriminaciją, smurto apraiškas ir stiprinti kurčiųjų bendruomenę, kontekste. Kokius pokyčius, jūsų manymu, gali atnešti tokios iniciatyvos?

Visos šios iniciatyvos yra sveikintinos ir reikšmingos. Svarbiausia – reikalingos ir aktualios informacijos pritaikymas kurtiesiems. Kai žmonės gauna informaciją jiems suprantamu būdu, jie geba priimti labiau apgalvotus sprendimus. Tokios iniciatyvos taip pat stiprina bendruomenės vienybę, mažina informacijos bloką. Kai galime saugioje ir pagarbioje aplinkoje kalbėtis sudėtingomis arba jautriomis temomis, didėja tarpusavio supratimas ir pagarba. Vyresnio amžiaus kurtiesiems yra sunkiau priimti tokią informaciją, tačiau jaunimui tokios žinios gali atnešti teigiamų pokyčių.

Lietuvoje paskaitą skaitė Marekas Kollo iš Estijos. Marekas ir pats yra, ir moko vaikus su klausos negalia. Jis papasakojo, kaip svarbu, sukurti saugią erdvę kurtiesiems kalbėtis apie intymius (artimus) santykius, šeimos modelius ir saugumą, ir būti tikriems, kad aptariama informacija neiškils į viešumą. Taip pat, kaip svarbu, kad informacija būtų pateikta gestų kalba ir suprantamai.

Ką patartumėte jaunam žmogui, kuris nori kurti pagarbius ir saugius santykius?

Patariu jaunimui mokytis atsižvelgti vieniems į kitus, bendrauti labiau pagarbiai ir supratingai. Taip pat labai svarbu gebėti kalbėti – apie savo jausmus, ribas ir lūkesčius. Tai padeda kurti saugius ir tvarius santykius.

Kokį vieną mitą apie santykius ar kūno ribas norėtumėte šiandien galutinai paneigti?

Mitų ir įsitikinimų neįmanoma pakeisti per vieną dieną. Tačiau galime paskatinti žmones pradėti galvoti ir judėti teisinga kryptimi. Tokie projektai būtent tai ir padeda daryti. Kurčiųjų bendruomenėje ilgą laiką vyravo įsitikinimas, kad šiuolaikinė ir svarbi informacija jiems nėra prieinama. Tačiau su tinkamais žmonėmis ir iniciatyvomis tai galime pakeisti, ypač jei informacija pateikiama gestų kalba ir bendruomenei suprantamu būdu. Vienas mitas, kurį tikrai norėčiau paneigti, yra tas, kad, būdami santykiuose, žmonės nebeturi kalbėti apie ribas ar sutikimą. Iš tikrųjų yra priešingai – kiekvienuose santykiuose svarbu gerbti kito žmogaus ribas ir įsiklausyti į jo jausmus.

Ką svarbu suprasti specialistams, dirbantiems su kurčiųjų bendruomene, ir visuomenei?

Svarbu suprasti, kad kurčiųjų bendruomenei taip pat reikia aktualios ir įvairios informacijos apie santykius, šeimos modelius ir saugumą, tačiau ši informacija turi būti pateikiama jiems tinkamu būdu. Tai reiškia, kad informacija turėtų būti teikiama gestų kalba, taip pat svarbu įtraukti patirties turinčius kurčiuosius, kurie galėtų šias temas paaiškinti ir aptarti bendruomenėje.

Visuomenės ir specialistų vaidmuo – užtikrinti, kad svarbi informacija neliktų kurtiesiems neprieinama. Tad džiaugiuosi, kad buvau naudingas Lietuvos kurčiųjų bendruomenei savo žiniomis ir patirtimi.

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Tačiau išreiškiamas požiūris ar nuomonė yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos Komisijos (EK) požiūrį ar nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei EK negali būti laikoma už juos atsakinga.

Finansuoja Europos Sąjunga

Smurtas prieš kurčiąsias moteris: teisės yra, bet ar jos pasiekiamos?

Miglė JASKŪNIENĖ

Apie teisinius smurto aspektus, pagalbos galimybes ir realias spragas kalbamės su Lietuvos kurčiųjų draugijos teisininke **Marija ŽIDONIENE**. Interviu metu ji paaiškina, kaip teisiškai apibrėžiamas smurtas, kokia atsakomybė taikoma smurtautojams, kokią pagalbą gali gauti nukentėjusiosios ir su kokiais iššūkiais susiduria moterys su klausos negalia siekdamos teisingumo.

Asmeninio albumo nuotr.

Marija Židonienė.

Kaip teisiniu požiūriu apibrėžiamas smurtas prieš moteris ir kokios jo formos yra laikomos pažeidžiančiomis įstatymus?

Teisiniu požiūriu smurtas prieš moteris apima bet kokius veiksmus, kuriais pažeidžiama moters fizinė, psichologinė, seksualinė ar ekonominė laisvė ir saugumas. Tai gali būti tiek fizinis smurtas, pavyzdžiui, mušimas ar sužalojimas, tiek psichologinis spaudimas – grasinimai, žeminimas ar nuolatinė kontrolė. Taip pat įstatymai draudžia seksualinį smurtą ir ekonominį smurtą, kai ribojama moters galimybė savarankiškai disponuoti finansais ar dirbti. Svarbu pabrėžti, kad smurtu laikomas ne tik vienkartinis veiksmas, bet ir sistemingas elgesys, sukeliantis baimę ar žalą.

Kokia atsakomybė gresia smurtautojams pagal Lietuvos įstatymus ir kokiais atvejais taikoma baudžiamoji atsakomybė?

Atsakomybė už smurtą priklauso nuo veikos pobūdžio ir jos padarinių. Už mažesnio pavojingumo pažeidimus gali būti taikoma administracinė atsakomybė, tačiau dažniausiai smurto atvejais taikoma baudžiamoji atsakomybė. Ji atsiranda, kai padaromas fizinis sužalojimas, grasinama nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą, vykdomas seksualinis smurtas arba sistemingai terorizuojama. Tokiais atvejais gali būti skiriamos įvairios bausmės – nuo baudos iki laisvės atėmimo.

Koks, Jūsų vertinimu, yra smurto prieš moteris mastas Lietuvoje ir ar egzistuoja specifinių duomenų apie moteris su klausos negalia?

Smurtas prieš moteris Lietuvoje išlieka aktuali ir plačiai paplitusi problema – kasmet registruojama tūkstančiai pranešimų apie smurtą artimoje aplinkoje. Vis dėlto duomenų apie moteris su klausos negalia trūksta. Oficialioje statistikoje ši grupė dažniausiai nėra išskiriama, todėl galima daryti prielaidą, kad dalis atvejų lieka nepastebėti arba neidentifikuoti, nors realiai rizika gali būti net didesnė dėl socialinės izoliacijos ir komunikacijos barjerų.

Kokius veiksmus turėtų atlikti smurtą patyrusi moteris?

Svarbiausia – nelikti vienai su problema ir kuo greičiau kreiptis pagalbos. Esant pavojui, reikėtų nedelsiant kreiptis į policiją, taip pat susisiekti su specializuotos pagalbos centrais, kurie teikia emocinę ir teisinę pagalbą. Labai svarbu, kiek įmanoma, fiksuoti įrodymus – išsaugoti žinutes, fotografuoti sužalojimus, kreiptis į medikus. Taip pat svarbu akcentuoti, kad jei fizinis smurtas patiriamas čia ir dabar, kviestis policiją, kuri išduoda apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderį. Moterims su klausos negalia būtina užtikrinti prieinamą komunikaciją, pavyzdžiui, gestų kalbos vertėjo pagalbą.

Pakomentuokite plačiau apie smurto artimoje aplinkoje orderį.

Smurto orderis – tai skubi apsaugos priemonė, kurią skiria policija siekdama nedelsiant apsaugoti smurtą patyrusį asmenį. Jis gali būti išduodamas tada, kai yra pagrįstų duomenų, kad asmuo patyrė smurtą artimoje aplinkoje arba kyla reali grėsmė tokiam smurtui pasikartoti. Tokiu atveju smurtautojas įpareigojamas laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos, nesilankyti pas nukentėjusįjį asmenį ir su juo nebendrauti. Ši priemonė taikoma nedelsiant, nelaukiant teismo sprendimo, siekiant užtikrinti aukos saugumą. Svarbu pabrėžti, kad smurto orderis yra prevencinė priemonė – jis skirtas ne bausti, o apsaugoti.

Kur dažniausiai „lūžta“ sistema, kai kalbame apie kurčiąsias smurto aukas?

Dažniausiai problemos išryškėja pačioje pradžioje – kreipiantis į policiją ar pagalbos tarnybas. Būtent čia komunikacijos barjerai gali lemti, kad situacija nėra tinkamai suprantama ar įvertinama. Teismuose situacija paprastai būna šiek tiek geresnė, tačiau iki jų ne visada pavyksta „ateiti“. Todėl galima sakyti, kad silpniausia grandis yra praktinis pagalbos suteikimo etapas.

Ar esate susidūrusi su atvejais, kai dėl komunikacijos barjerų smurto atvejai liko neištirti arba neįrodyti?

Tokios situacijos yra realios ir, deja, pasitaiko. Kai nėra užtikrinama tinkama komunikacija, nukentėjusioji gali neturėti galimybės tiksliai išdėstyti aplinkybių, o pareigūnai – jas tinkamai suprasti. Dėl to gali trūkti įrodymų arba byla gali būti nepradedama.

Jei galėtumėte pakeisti vieną dalyką Lietuvos teisinėje sistemoje jau rytoj, kas tai būtų?

Svarbiausias pokytis būtų užtikrinti, kad kiekviena institucija, ypač policija, galėtų nedelsiant suteikti prieigą prie gestų kalbos vertėjo. Skatinti institucijas ir jų darbuotojus suprasti, kad kartais pagalbos besikreipiančiai moteriai reikalinga ir papildoma pagalba, jog ji galėtų atskleisti problemas ir jų rimtumą.

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Tačiau išreiškiamas požiūris ar nuomonė yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos Komisijos (EK) požiūrį ar nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei EK negali būti laikoma už juos atsakinga.

Finansuoja Europos Sąjunga

„Kava – tik pretekstas“: kurčiųjų kavinė, kur girdintieji užsisako gestų kalba

Gyvas bendravimas Rytų Londone padeda įveikti barjerus, o dirbtinio intelekto (DI) startuoliai taip pat ieško sprendimų komunikacijai.

Kavinės meniu – britų gestų kalba

Wesley Hartwellas pakelia kumščius ir papurto juos prie savo ausų. Tuomet nuleidžia kumščius prie krūtinės, ištiesia nykščius bei mažuosius pirštus ir judina kumščius aukštyn-žemyn, lyg melždamas karvę. Paskui vienos rankos pirštų galiukus jis prideda prie smakro ir šiek tiek patraukia juos į priekį.

Taip Wesley Hartwellas, kuris neturi klausos negalios, britų gestų kalba (BSL) užsisako savo rytinę latės kavą kurčiųjų „Dialogue Café“ kavinėje, įsikūrusioje Rytų Londono universitete, ir padėkoja kurčiam baristai Victorui Olaniyanui.

„Turiu prisipažinti: kai ši kavinė atsidarė netoli mano darbo, iš pradžių vengdavau joje lankytis, nes pati jos idėja mane glumino, – sako Wesley Hartwellas, universiteto dėstytojas. – Bet dabar esu susižavėjęs. Gestų kalba yra nuostabi. Galvoju lankyti kursus, kad galėčiau daugiau išmokti.“ Tai, kas suteikė Hartwellui pasitikėjimo išbandyti BSL, buvo kavinės meniu su jutikliniu ekranu: jame ne tik pateikiamas gėrimų ir pyragaičių sąrašas, bet ir vaizdo įrašuose parodomi jų vertimai į BSL. Daugeliui kurčiųjų, vartojančių BSL, tokia tiesioginė prieiga yra itin svarbi. Jungtinėje Karalystėje BSL yra gimtoji kalba dešimtims tūkstančių žmonių.

Victoras Olaniyanas, kuris kavinėje dirba jau penkerius metus, o dabar dar ir studijuoja apskaitą bei vadybą Redingo universitete, su šypsena stebi girdinčiųjų reakcijas į vaizdo meniu.

„Aš augau tarp girdinčių žmonių, todėl man nėra problemų girdinčiųjų pasaulyje, – sako jis gestų kalba. – Tačiau girdintieji dažnai jaučiasi nejaukiai bendraudami su mumis. Jei ši technologija jiems padeda, tai puiku, bet man viskas gerai ir be jos.“

Avatarai – atskirčiai mažinti

Per pastaruosius dvejus metus sparčiai padaugėjo skaitmeninių ir dirbtiniu intelektu paremtų produktų, skirtų mažinti komunikacijos barjerus tarp kurčiųjų ir girdinčiųjų – nuo gestų kalba bendraujančių avatarų iki didelių generatyvinių modelių, siekiančių konkuruoti su populiariomis DI platformomis. Vis dėlto nepriklausomi šių sistemų vertinimai tebėra riboti, o gestų kalbos tyrėjai įspėja, kad dabartiniai įrankiai vis dar sunkiai perteikia kalbos niuansus, regioninius skirtumus ir kontekstą, ypač tokiose svarbiose srityse kaip sveikatos apsauga ir teisė.

Britų proveržis

Tačiau siekiai įspūdingi: Jungtinės Karalystės startuolis „Silence Speaks“ sukūrė avatarų sistemą, kuri tekstą verčia į BSL: teigiama, kad ji gali perteikti kontekstinę prasmę ir emocinius niuansus. Britų projektas „SignGPT“, kuriam skirtas 8,45 mln. svarų sterlingų finansavimas, kuria modelius, kurie verstų iš BSL į anglų kalbą ir atvirkščiai.

Gestų kalbų dirbtinio intelekto tyrimai vis dažniau tampa tarptautiniais, paremtais bendradarbiavimu. Naujas 3,5 mln. svarų vertės Jungtinės Karalystės ir Japonijos projektas kuria sistemas, kurios momenimis remiantis natūraliais kurčiųjų tarpusavio pokalbių duomenimis, o ne vertėjų įrašais.

Padidėjęs mokslinių tyrimų finansavimas, patobulinti duomenų rinkiniai ir aktyvesnis kurčiųjų tyrėjų dalyvavimas taip pat pasparti-

Kavinės meniu – ir britų gestų kalba.

Vienoje kurčiųjų kavinėje Londone – ne tik įprastas meniu anglų kalba, bet ir ekrane vaizdo įrašais pateiktas jo vertimas į britų gestų kalbą. Kurtiesiems tokia prieiga labai svarbi, o girdintiesiems – ryšio su kurčiaisiais mezgimas. Geresnės tarpusavio kurčiųjų ir girdinčiųjų komunikacijos siekiama ir pasitelkus technologijas. Padaugėjo skaitmeninių ir dirbtinio intelekto produktų, avatarų, komunikacijai gerinti. Dauguma pripažįsta: avatarų gestų kalba vis dar netobula, ypač teisinė, medicininė. Tačiau vieni pasisako net ir už dalinius sprendimus, o kiti pirmiausiai kritikuoja trūkumus. Tebėra ir tokių vietų, kaip kurčiųjų kavinė Londone, kur technologijoms leidžiama talkinti, bet neleidžiama užgožti paprasto žmogiško bendravimo.

no pažangą, kaip ir platesnis pripažinimas, kad vis dar egzistuoja atotrūkis tarp prieigos, kurią kurtiesiems garantuoja įstatymai, ir to, kas jiems užtikrinama praktikoje: patikimas gestų kalbos paslaugų teikimas žadamas jau dešimtmečius, tačiau pernelyg dažnai taip ir nėra įgyvendintas.

Kartu ir galimybės, ir rizikos

Dr. Lauren Ward, Nacionaliniame kurčiųjų institute vadovaujanti DI technologijų sričiai, susijusiai su kurčiųjų bendruomene, ir konsultuojanti valdžios institucijas bei verslą, teigia, kad dabartinė situacija yra tarsi dviašmenis kalavijas – joje slypi ir galimybės, ir rizikos.

Kurčioji mokslininkė ir gestų kalbos DI konsultantė dr. Maartje De Meulder sutinka, kad padėtis yra nepatenkinama. „Šiuo metu kurtieji dažnai neturi prieigos prie didelės dalies internete esančios informacijos – nuo mokomųjų vaizdo įrašų iki valstybinių institucijų svetainių, – sako ji. – Niekas niekada neturės išteklių, kad visą internetą išverstų į gestų kalbas, todėl net daliniai sprendimai gali būti labai reikšmingi.“

Tačiau visi yra labai atsargūs. Britų kurčiųjų asociacijos vykdomoji direktorė Rebecca Mansell sako, kad vertimo į gestų kalbą ir atvirkščiai technologijų kūrimo sritis „tapo labai pelninga, tačiau daugybė projektų kurčiuosius įtraukia tik simboliškai. Viskas vyksta labai greitai, ir yra reali rizika, kad sprendimai mums bus tiesiog primesti. Avataras gali būti tinkamas užsisakant ką nors paprasto, bet kaip dėl rimtų situacijų, pavyzdžiui, kai reikia pranešti apie vėžio diagnozę? Mokyklose žmogus vertėjas dažnai būna vienintelis kurčio vaiko draugas.“

Dr. Louise Hickman iš Minderoo Centre for Technology and Democracy, viena iš ataskaitos „BSL Is Not For Sale“ („BSL neparduodama“) autorių, jau dešimt metų dirba dirbtinio intelekto etikos srityje.

„Daugelis įmonių teigia galinčios išspręsti šias problemas, nors jos nesupranta BSL kalbinio ir kultūrinio sudėtingumo, – sako ji. – Dabartinėms avatarų sistemoms vis dar trūksta žmogui vertėjui būdingų niuansų, o tai kelia riziką medicinos ir teisės srityse. Kurčiųjų bendruomenė nori inovacijų, bet mes norime sulėtinti šį procesą, kad galėtume patys jį formuoti ir užtikrinti, jog jis iš tikrųjų būtų mums naudingas.“

Svarbiausia – kasdienis žmogiškas bendravimas

Grįžtame į kavinę. Jos įkūrėjas Hakanas Elbiras teigia nematantis poreikio naudoti sudėtingesnes technologijas, nei paprastas BSL vaizdo meniu.

„Apie inovacijas labai daug kalbama, tačiau daugumai kurčiųjų jos vis dar lieka teorijomis, – sako jis. – Aš siekiau sukurti prasmingą kasdienį žmonių bendravimą. Kava – tik pretekstas. Man nereikėjo sudėtingų technologijų, kad įveikčiau barjerus. Aš tik siekiau, kad žmonės atvirai bendrautų.“

Prie prekystalio, laukdamas savo latės, W. Hartwellas tyliai kartojo gestą flat white, taip parodydamas, kad būtent paprastas, žmogiškas bendravimas – padedantis, bet neužgožiamas technologijų – jį skatina į šią kavinę sugrįžti vėl ir vėl.

Iš anglų kalbos vertė **Joana VANAGIENĖ**

Šaltinis: https://www.theguardian.com/society/2026

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Kai tyla prabyla šokiu: **J. Čiplytės** kūrybos kelias

Kurčiųjų bendruomenėje vis garsiau skamba vardai jaunų žmonių, kurie drąsiai kuria, ieško savęs ir dalijasi unikaliomis patirtimis. Viena jų – charizmatiškoji atlikėja **Justina ČIPLYTĖ**.

Kristina RIMKIENĖ

Panevėžyje užaugusi kūrėja šiandien savo kelią tiesia per šokį, gestų kalbą ir meną, kuriame atsispindi tiek asmeniniai išgyvenimai, tiek visai bendruomenei pažįstamos patirtys. Justinos istorija – tai pasakojimas apie augimą, iššūkius ir drąsą būti savimi, nuolat balansuojant tarp dviejų skirtingų pasaulių.

Nuo „mokyklos deimanto“ iki profesinių aukštumų

Justina gimė ir užaugo Aukštaitijos sostinėje Panevėžyje. Čia ji baigė tuometę Panevėžio kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų pagrindinę mokyklą. Vėliau mokslus tęsė Vilniaus technologijų mokymo centre, kur įgijo kompiuterinio projektavimo operatoriaus specialybę. Vilniuje mergina liko gyventi ir kurti.

Buvusią mokinę itin šiltai prisimena tuometinė mokyklos direktorė Danutė Kriščiūnienė: „Justina mokykloje buvo tarsi deimantas: viskuo domėjosi, buvo aktyvi mokinių tarybos narė, dalyvavo įvairiose programose, daug keliaudavo. Kadangi mokykloje dirbo ir jos mama Lijana, Justina kartu su ja įsitraukdavo į visas veiklas. Ši mokinė mokyklos istorijoje savo vardą įrašė auksinėmis raidėmis.“

Visgi kelias į mokslo aukštumas nebuvo rožėmis klotas. Justina prisipažįsta, kad mokytis bendrojo lavinimo mokykloje kartu su girdinčiaisiais buvo sunku. Iš pradžių mokytojai, sužinoję apie jos negalią, neretai nuvertindavo merginos gebėjimus ir skirdavo lengvesnes užduotis. Tačiau Justina vadovavosi principu, kad „negalima spręsti apie knygą iš jos viršelio“ – ji atsakingai dirbo ir įrodė, kad gali pasiekti tokį pat lygį, kaip ir jos girdintys bendramoksliai. Šiandien ji pelnytai džiaugiasi įgytu specialybės diplomu, o šiuo metu leidžia sau pailsėti po intensyvių pastarųjų metų.

Meninio pašaukimo paieškos

Kūrybinė gyslelė Justinos gyvenime atsirado neatsitiktinai. Tėvai nuo mažens skatino ją pažinti pasaulį: mama supažindino su menine veikla, o tėtis skatino sportuoti. Nors mergina dalyvavo treniruotėse ir varžybose, sportas nesuteikė vidinio džiaugsmo – ją visuomet traukė menas.

Tikrasis lūžis įvyko Panevėžio kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų pagrindinėje mokykloje pradėjus

Justina Čiplytė.

dirbti šokių mokytojai. Justina su malonumu pasinėrė į pamokas ir pasirodymus. Tiesa, būta ir karčių patirčių: bandymas lankyti šokių būrelį kartu su girdinčiosiomis virto nelygiaverčiu bendravimu, kuriame dominavo girdintieji, todėl kurčios merginos ilgainiui pasitraukė.

Kurčiųjų „Poezijos pavasario" vakaras Prezidentūroje minint LGK 30-metį.

Justina – viena iš pagrindinių spektaklio „Mes taip nesitarėm" atlikėjų.

Kai tyla prabyla šokiu: **J. Čiplytės** kūrybos kelias

Asmeninio albumo nuotr.

Pasirodymas „Šokio ritmu“ muzikos klube „Tamsta“.

Mamos ir dukros duetas „Nekaltinkit manęs“.

Ši nesmagi patirtis vėliau tapo inspiracija Justinos autoriniam pasirodymui „Šokio ritmu“, kuris buvo pristatytas Dominyko Vaitiekūno režisuotame audiovizualiniame spektaklyje „Mes taip nesitarėm“.

Projektas, pakeitęs gyvenimą

Audiovizualinis spektaklis „Mes taip nesitarėm“, gyvuojantis jau šeštus metus, Justinos gyvenime užima ypatingą vietą. Ji šį projektą vadina vienu svarbiausių įvykių, plačiai atvėrusiu duris į saviraišką per šokį, dainą ir gestų kalbą.

Dalyvaudama projekte mergina tobulino kūno plastiką ir ritmo pajautimą. Nors anksčiau būta pavienių veiklų kurčiųjų poezijos srityje (mokymai su Erwan Cifra, VV pasirodymai), būtent čia įgyta patirtis tapo neįkainojama. Justina džiaugiasi mokiusis iš geriausiųjų: Dominykas Vaitiekūnas išmokė drąsos, valingumo ir pasitikėjimo savo vidiniu „aš“; Signmarkas supažindino su muzikos rūšimis ir ritmu; Debbie Z. Rennie atskleidė kurčiųjų poezijos užkulisius, pasidalino aktorystės paslaptimis.

„Mokydamasi iš kelių mokytojų, visada gauni daugiau žinių ir galimybių tobulėti“, – sako Justina. Jos nuomone, šis spektaklis stipriai prisidėjo prie girdinčiųjų visuomenės tolerancijos ugdymo bei supažindinimo su kurčiųjų kultūra ir identitetu.

Kūryba kaip gyvenimo būdas

Šiandien Justina yra LATGA ir AGATA narė. Ji tikisi, kad kūryba ir toliau išliks svarbiausia jos gyvenimo veikla, o galbūt taps ir mylimu darbu.

Justina Čiplytė yra jaunoji kūrėja, kuri šoka, dainuoja ir kuria gestų kalba.
Ji drąsiai siekia savo svajonių ir moko kitus nepasiduoti.

Didžiausią padėką mergina skiria savo mamai Lijanai – savo didžiajai Mokytojai. Būtent mamą Justina pasirinko kartu kurti duetą „Nekaltinkit manęs“, kuris buvo pristatytas LR Prezidentūroje vykusiame „Poezijos pavasario“ vakare „Gyvenu ir jaučiu gestais. Lietuvių gestų kalbos pripažinimo 30-mečio liudijimas“. Šis kūrinys įprasmino mamos gyvenimiškąją išmintį ir dukros menines žinias. Beje, šiemet Justina jau trečią kartą pasirodys LR Prezidentūros rengiamame „Poezijos pavasaryje“.

Nors dėl įtempto grafiko mergina rečiau dalyvauja kurčiųjų organizacijų veiklose, ateityje planuoja prie jų prisijungti. Laisvalaikiu ji mėgsta keliauti, žiūrėti filmus ir kurti.

Justina siunčia palinkėjimą kurčiųjų jaunimui: „Svarbu pasirinkti širdžiai mielą kelią, nebijoti ieškoti sprendimų ir niekada nepasiduoti susidūrus su sunkumais. Įveikus juos, toliau viskas tampa tik lengviau.“

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Kūrybinė ugnis, jungianti kartas: **Romos** ir **Rugilės** istorija

Seniai teko sutikti tokią gyvenimą mylinčią, kūryba besimėgaujančią ir viskuo patenkintą moterį kaip **Roma DAMBRAUSKIENĖ**. Į mamą lygiuojasi ir vyriausioji dukra **RUGILĖ**. Dviejų kartų klausos negalią turinčios moterys gyvena turiningą gyvenimą ir save realizuoja per meną.

Kantrybė, polėkis ir rankos lengvumas

Ponią Romą išgarsino siuvinėjimas kryželiu. Kas išbandė, žino – tai ypatingos koncentracijos ir kruopštumo reikalaujantis darbas. Be mums žinomo įprasto siuvinėjimo kryželiu, moteris savo garsiuosius Marijos ir Jėzaus portretus atliko pusiniu kryželiu (įstrižu dygsniu per vieną labai smulkaus audinio siūlą). Rezultatas įspūdingas: vaizdas atrodo ne kaip rankdarbis, o kaip tapytas paveikslas ar gobelenas, nes dygsniai tokie maži, kad akis jų beveik neišskiria.

Prie šių darbų teko lenkti nugarą ir sukti galvą ne tik perkeltine, bet ir tiesiogine šių žodžių prasme. Kaip užsiminė pašnekovė, paveikslo kūrimas prasideda nuo sudėtingos spalvų paletės gryninimo, kur kiekvienas atspalvis turi savo skaitmeninį kodą. Kadangi smulkiuose paveiksluose gali būti naudojama labai daug atspalvių, tai kiekvienam spalvos

Plokščių mokykloje organizuotoje parodoje „Tylos spalvoti darbai".

Roma Dambrauskienė su savo atžalomis: Rugile, Karile ir Arnu.

Roma Dambrauskienė labiausiai žinoma dėl siuvinėjimo kryželiu. Taip pat ji gamina gėlių puokštes iš satino juostų, veria karoliukus ir piešia tikroviškus žmonių portretus. Dukra **Rugilė** taip pat piešia, bet turi savo savitą stilių. Jai patinka piešti gamtos vaizdus, miestus. Svajoja išmokti piešti veidus taip meistriškai, kaip jos mama. Rugilė taip pat imituoja dainas gestų kalba.

kodui priskiriamas simbolis. Siuvinėtoja skaito ne vaizdą, o simbolių matricą. Tai tarsi programavimo kalba, kurią ji „išverčia“ į audinį.

Nedidelio formato Jėzaus veidui išsiuvinėti pusiniu kryželiu (viena iš peti ponto, arba mažo dygsnio, technikų) moteriai prireikė dviejų mėnesių. Iki tol nebandytą techniką išmokti paskatino ir ja naudotis pamokė Klaipėdos religinės bendruomenės moterys, kurios ir pateikė siuvinėjimo užsakymą. Pašnekovė prisipažįsta, pabandė ir paniro į darbą, taip patiko, kad nebuvo gaila nei laiko, nei jėgų.

Jėzaus portretui išsiuvinėti prireikė 57 siūlų ryšulėlių. Netreniruota akis lengvai pasiklystų spalvų atspalviuose, todėl ir sugalvota siuvinėjimui kryželiu atspalvių kodavimo sistema.

Siuvinėjimą ponia Roma atrado maždaug prieš 20 metų. Sako, kad, kol pirmą klasę baigė buvusiame KKNUC, o paskui mokslus tęsė dabartiniame LKNUC, siuvinėjimas visiškai nedomino, net nepatiko. Tik kai įstojo Kaune mokytis virėjos amato, „nusižiūrėjo“ nuo bendramokslės draugės ir pabandė. Dar labiau siuvinėjimas „įsibėgėjo“, kai Romutė ištekėjo. „Kol nebuvo vaikų, neturėjau ką veikti“, – pasakoja ir beveik nenustoja šypsotis.

Nelabai seniai 20 metų trunkančią siuvinėjimo praktiką mūsų herojė papildė dar pora rankdarbių rūšių. Iš satino juostos gamina gėles. Ir dažniausiai jas sudeda į puokštes. Satinas – kiek blizgi medžiaga, tad kompozicijos atrodo prabangiai ir įspūdingai. O svarbiausia yra „nevystančios“! Jas ponia Roma gamina pagal užsakymus, todėl prieš juos priimdama, visada išklauso kliento pageidavimus: kokiai progai bus skirta, kokios gėlės patinka. Tuomet atitinkamai parenka gėlių rūšis ir spalvas.

R. Dambrauskienės sąskaitoje – jau dvi parodos. Vieną surengė Vilkaviškyje, ten pristatė rankdarbius kryželiu ir darbus iš satino juostos. Pirmojoje parodoje dalyvavo kartu su dukra Rugile. Dar viena paroda surengta Šakių r. Plokščių mokykloje-daugiafunkciame centre. Nuotraukose matysime parodų akimirkas.

Dar vienas R. Dambrauskienės laisvalaikio užsiėmimas – stiklo karoliukų vėrimas (*biserio* karoliukai). Jeigu internete pasidomėsime ponios Romos praktikuojamų rankdarbių technikomis, tai įsitikinsime, kad kiekvienam įgūdžiui išvystyti reikia laiko, lėšų ir daug energijos. Tačiau reikia ir pajautos, to, kas paprastą fizinį rankdarbį permaino ir paverčia kūriniu. Tai kūrybinė ugnis, kuri arba teka žmogaus gyslomis, arba jos nėra, ir tuomet darbas yra tik mechaninių veiksmų rezultatas. Mūsų herojė, akivaizdu, kūrybinio potencialo nestokoja ir, kaip sakoma, jungia vis aukštesnę pavarą.

Jeigu esate „Facebook“ lankytojai, neabejojame, matėte ir ne vieną ponios Romos piešinį pieštuku. Tai dar jos vienas pomėgis, visiškai nesusijęs su komercine veikla. Kaip pati sako, „mano specializacija – portretai“.

Kiekvienas, be abejonės, išsirinksite sau labiausiai patikusį darbą, o šių eilučių autorei įspūdingiausias pasirodė seno žmogaus portreto fragmentas. Ten tiek turinio... Autorės firminiai atpažinimo ženklai: rankos lengvumas, šiltas, kartais šmaikštus ar kiek ironiškas žvilgsnis į pasaulį. Atrodo, kad mūsų herojė nė nežino, kas yra rūpesčiai. O gal taip ir yra, kai viską darai nuoširdžiai, su meile ir polėkiu?..

Gyvenimas atokiai nėra tolygus atskirčiai

Na, o dabar pats laikas neakivaizdžiai apsilankyti Šakių rajone, name, kuriame įsikūrę sutuoktiniai Roma ir Virgis Dambrauskai bei trys jų vaikai: Karilė (10 m.), Arnas (13 metų) ir čia po mokslų iš Marijampolės grįžtanti Rugilė (17 m.). Mūsų herojės tvirtinimu, jų šeima dėl gyvenimo toli nuo kurčiųjų telkimosi židinių nejaučia jokios atskirties. Kaimynai draugiški, prireikus skuba vieni kitiems į pagalbą, susitikę bendrauja be kliūčių.

„Nežinau, gal kitaip yra miestuose, tačiau mūsų šeima būtinoms reikmėms nieko nestokoja. Prie namo – savas daržas, laikome vištyčių, seniūnija remia, kompensuoja išlaidas už malkas. Mano vyras – paprastas darbininkas, valo miškus, bet jo atlyginimo ir mano indėlio už rankdarbius mums kol kas pakanka“, – tikina moteris. Dar sako, kad būti namų šeimininke apsisprendė pasitarusi su vyru. Taip ji gali skirti daugiau laiko vaikams.

Tęsia pasakojimą pasidžiaugdama vietos gyventojų ir seniūnijos bendruomeniškumu: nėra buvę, kad prieš didžiąsias šventes seniūnija jų šeimos nepakviestų į gyventojų susibūrimus. Ir vertėją, apie renginius žinant iš anksto, įmanoma užsisakyti. Vis dėlto pašnekovė atvirauja, kad dažniau renkasi kurčiųjų bendruomenės renginius, vykstančius gestų kalba. Tiesa, pačiuose Šakiuose yra vos 2 kurtieji ir abu vyresnio amžiaus. Tad arti nieko nevyksta. Ji priskirta LKD Vilkaviškio skyriui, bet ir ten socialinės paslaugos kurtiesiems nėra teikiamos, nes jos priklauso tik esant grupėje 10 asmenų.

R. Dambrauskienė praktikuoja įvairias darbų atlikimo tecnikas: daro gėlių puokštes iš satino juostos, piešia, siuvinėja kryželiu.

R. Dambrauskaitė ir jos piešinys „Medituojanti mergaitė".

Parodos autores sveikina Vilkaviškio r. vicemerė D. Riklienė.

Rugilė – konkurso „Kalba" 2 vietos laimėtoja.

Kūrybinė ugnis, jungianti kartas: **Romos** ir **Rugilės** istorija

Ponia Roma dėl to labai nesikremta. Kai pasiilgsta negalios bičiulių, sėda į automobilį ir lekia į Marijampolę. „Geras pusvalandis ir aš – jau vietoje“, – komentuoja vairuotojos pažymėjimą turinti moteris. Kita vertus, nuobodžiauti namuose jai nelabai yra kada: panirusi į šeimos reikalus ir kūrybą.

Prieš tai šeima 12 metų gyveno Mažeikiuose. Kol nebuvo vaikų, moteris dirbo siuvėja, virėja. Keltis į užmiestį su vyru apsisprendė sąmoningai, pasvėrę visus „už“ ir „prieš“, ir per 7 gyvenimo kaime metus nė karto nepasigailėjo.

Kiek siekia ponios Romos žinios, kūryba ne svetima jau ketvirtai jos giminės kartai. Senelė labai gražiai mezgė, o abu tėvai yra kaimo kapelos „Alksnė“ muzikantai. Muzikos kolektyvo namai – Alksnėnuose, Vilkaviškio rajone, kur gimė ir augo Romutė. Meniškos prigimties ir dukra Rugilė.

Piešėja ir dainų imitatorė

Nors pati mergina savo kūrybinį potencialą vertina labai kritiškai, iš tiesų jau turi kuo pasigirti. Yra baigusi dailės mokyklą ir jos piešiniai buvo eksponuojami Prezidentūroje vykusio nacionalinio piešinių konkurso „Kalba“ finale, ji – 2-osios vietos laimėtoja.

Šiuo metu Marijampolėje apdailininkės profesijos besimokanti Rugilė piešia gamtos, miestų vaizdus, skirtingai nei mamos, jos darbai spalvoti, atliekami tušu, guašu. Tačiau mūsų jaunosios herojės didžiausias siekis – išmokti piešti žmogaus veidą taip meistriškai, kaip tai daro mama.

Be dailės, Rugilė turi ir kitą talentą – dainų imitavimą. Savo kuriamus vaizdo įrašus ji kelia į „TikTok“ ir „Facebook“ platformas.

„Rugilė puikiai imituoja dainas, jos labai plastiški judesiai, – giria merginą LKD Kauno skyriaus vadovas Mykolas Balaišis, 2025 metais meno mėgėjų stovykloje vedęs imituojamųjų dainų atlikėjų grupės užsiėmimus.

Rugilė atvirauja: „Imituoti kūrinius mane padrąsino atsiliepimai apie pirmą atliktą dainą „Audžiu svajonę“ (ji yra „Alksnės“ kolektyvo repertuare – *red.*). Ją skyriau savo senelei muzikantei jubiliejaus proga.“

„Mano klausa nėra silpna, girdžiu muziką ir labai noriu, kad kurtieji taip pat galėtų prisiliesti prie muzikos“, – dalinasi savo svajonėmis R. Dambrauskaitė. Mergina yra LKD Marijampolės skyriaus meno mėgėja.

Apdailininkės mokslai dar nebaigti, o tėvų namuose Rugilė jau darė remontą. Tiesa, iš

Apdailininko profesijos mokytojo užduotis įvykdyta!

pradžių ėmėsi pertvarkos nedidelėse patalpose: WC, vonios kambaryje. Šeima galutiniu rezultatu labai patenkinta. Neabejojame, kad baigusi mokslus, mergina taps tikra savo amato profesionalė. Atskleidžia, jog svarsto išvykti padirbėti į užsienį. „Būti vienoje vietoje – ne man“, – atvirauja jaunoji pašnekovė.

Na, o mes tikimės, kad dar ne kartą grįšime prie ponios Romos kūrybos ir rankdarbių aptarimo. Akivaizdu, kad paaugus vaikams ji vis daugiau laiko gali skirti dailiesiems amatams, piešimui. Taip pat – kad galbūt turėsime progos rašyti ne tik apie Rugilės, bet ir kitų Dambrauskų vaikų talentus. Kaip teigė mūsų herojė, jų giminėje gabumai ima ryškėti apie 12–13 gyvenimo metus.

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Dar pluoštelis R. Dambrauskienės kūrybos perliukų.

Šeimyninio albumo nuotr.

Akiratis

Indeksas 0002
UŽEIKITE, SKAMBINKITE, RAŠYKITE
Šv. Kazimiero g. 3, LT-01303 Vilnius
Telefonas pasiteirauti (8 5) 261 5593
El. p. redakcija@lkd.lt

Redaktorė
Nijolė KRASNIAUSKIENĖ

ISSN 1648–5882

Maketavo
Judita ŠPOKAUSKIENĖ

Ofsetinė spauda. 2 sp. l.
Tiražas 600 egz.

Spausdino BĮ UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B LT-09109 Vilnius
Užsakymas 67739.

Projektą „Akiratis“ – žinių ir dialogo erdvė kurčiųjų bendruomenei“ iš dalies, 30 000 eurų suma, finansuoja MRF.

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Rašiniai trumpinami redakcijos nuožiūra. Rankraščiai negrąžinami, nesaugojami.
Laikraštyje spausdinamų straipsnių bei laiškų autoriai išsako savo, o ne redakcijos nuomonę.